

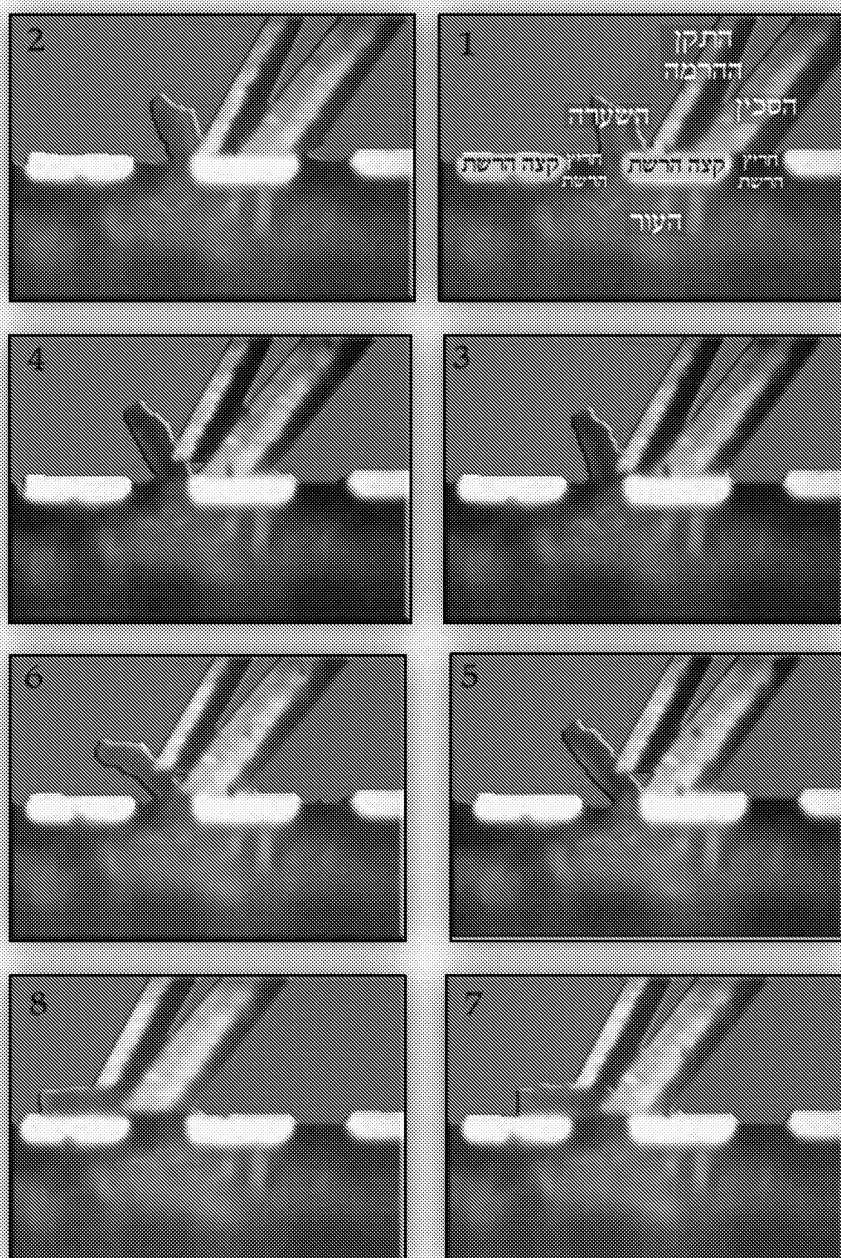
הסרטה פיליפס: בשנת תשס"ב התקבלה הסרטה מחברת פיליפס המראה בהילוך איטי ובהגדלה גדולה את פעולת הרמת השער על ידי התקן ההרמה ואת חיתוכו על ידי הסכין; כאשר הסרטה זו הגיעה לרב שהזמינה פירש את משמעות ההסרטה שהשערה נחתכת עוד לפני שנשענת על הרשת [כפי הנראה בתמונה 6], וממילא הסיק שאופן פעולת המכונה הרגיל הוא לחתוך את השער ישירות ללא הרשת - שלהבנתו לא השתתפה בפועל במעשה החיתוך אלא שימשה רק כהגנה לעור הפנים וכגדר לאחיזת השער [למרות שכתב (בתחומין כ"ב עמ' 447) שיתכן שתה"ד התיר לגלח כשהחלק התחתון חדוד בתנאי שיניע את החלק העליון ולא את התחתון (אף שתוך כדי השימוש אי אפשר לדקדק כחוט השערה), ותה"ד לא הציב תנאי להיתר שהחלק התחתון ישתתף בחיתוך כמסייע ולא רק כמחזיק את השערה], ומאחר והיה פשוט לו שכך הוא עקרון הפעולה גם של דגמי פיליפס הישנים יותר - לכן הסיק שבמרבית המכונות השער נחתך ישירות מחמת הסכין ללא סיוע הרשת, אלא שהוקשה לו מדוע לאחר השימוש בסכיני המכונה על שערות היד ללא הרשת לא מצא שהסכין חתכה שערות. מסקנתו הופצה בציבור, ומיד קם קול קורא להלחם בכל מכונות הגילוח שהרי הוברר שרובן בחזקת פסולות [ובנוסף צירפו את סברת החת"ס סופר שלהבנתם אסר להשתמש במספריים לחיתוך כעין תער, וכבר התבאר בעמ' ל"ב שדבריו אינם מוסכמים וגם שנראה שכוונתו היתה לומר דבר אחר ולא את מה שייחסו לו, ועוד כתבנו בהערה י"ג לחדש שיתכן שאף לשיטת המחמירים יש להורות שמותר להשחית את זקנו על ידי תהליך כפול - שמתחילה יגזוז את זקנו במכונת תספורת דקה מסוג "אפילידי-מגה" וכדו' אשר תגרום לגילוח השער ללא השחתתו, ולאחר מכן יגלח את שארית השער במכונת גילוח שעקרון הפעלתה הוא כשל מספריים ולא כשל תער, עיי"ש].

הוכחת ההסרטה שהמכונה כמספריים: ביקשתי ממנו עותק של ההסרטה וזכיתי שנהג בי מנהג עין יפה לשלוח לי עותק מיידית, אולם ההתבוננות בהסרטה במשך עשרות פעמים בדיבוק חברים העלתה כמה תמיהות אשר גררו מסקנות שונות: א'- צבע ה"פער" שבין מתכת למתכת הוא כהה ולא בהיר כמו הרקע שמעל [ששיניתי את צבעו בתמונה לכחול, אולם גם בהסרטה המקורית הוא בהיר], ב'- נקודת השבירה של השער בעת שנפגע על ידי הסכין [הנראית בתמונות 5-8] היא בנקודה גבוהה של השערה ולא במקום חיבורה עם העור ששם היה המקום הטבעי לקיפולה אילו היתה מתקפלת ישירות מהפגיעה שפגע בה התקן ההרמה לגודל מהירותו ולעוצמת פגיעתו, ג'- השערה נראית בבירור כמסתובבת בעת חיתוכה,

ד'- פגיעת התקן

ההרמה בשערה
גורם לרתיעת
קפיץ ההתקן
למעלה תחת
אשר הקפיץ
ישאר נמוך
וידרוס את
השערה [בתמונות
4-5], ה'-
בתמונות

הראשונות [1-2]
השערה
מוסתרת על ידי
הרשת. ניתוח
עובדות אלו
הוביל למסקנה
ברורה
שהשערה
באופן רגיל אינה
נחתכת ישירות

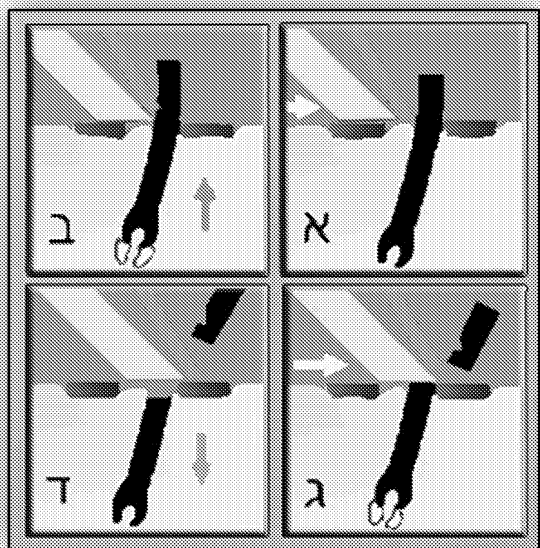
מחמת הסכין ללא הרשת אלא רק כתוצאה ממעיכת השערה בין הסכין לבין הרשת - בדיוק כמו במספרים דקות ומעולות, אלא שמאחר והחריץ שברשת הוא אלכסוני והשערה לא היתה מונחת בקצהו אלא בעומקו [ששם הוא המקום שהסכין פוגשת אותה כי הסכין עצמה אינה תופסת את כל רוחב החריץ; עומק החריץ נראה בתמונה כהה מאחר והתאורה לא נכנסה אליו, וזה מה שגרם לטעות להחשיב את מקום זה כאויר, ולהגיע למסקנה המוטעית שהשערה נחתכת באויר ללא התנגדות הרשת] - לכן היה נראה כאילו היא נחתכת לפני שנלחצה לרשת, אבל במציאות השערה נשענה

על המשך חריץ הרשת ורק לאחר מכן נתפסה בהתקן ההרמה ונחתכה על ידי הסכין, ובכך מובן מדוע צבע המרווח כהה, מדוע השערה נשברת רק בנקודה גבוהה, מובן שהיא מסתובבת תוך כדי החיתוך כי החריץ אלכסוני, מה גורם לקפיץ להרתע לאחור, ומדוע מעט מהשערה מוסתר על ידי הרשת - כי השערה

מונחת בעומק החריץ האלכסוני, ולכן מובן גם

מדוע אין אנו מוצאים שערות חתוכות לאחר שימוש במכונה ללא רשת על שערות קצרות שעל היד. הרב הנ"ל נהג מנהג מודים דרבנן היינו שבחייהו, והגיב "מסכים".

בית הדין לענייני גילוח: בשנת

תשס"ט נוסד בית דין המיועד להגביר את המודעות לאיסור שיש בגילוח במכונות המצויות וכדי למצוא פתרון אלטרנטיבי, וטענתם בפיהם: מאחר ומשמעות הראשונים והפוסקים שההיתר לגלח במספריים מותנה בכך שתשאר שארית שער - לכן כדי לאסור את השימוש במכונה די להוכיח שהסכין

נוגעת בעור הפנים וממילא אין אפשרות שתשאר שארית שער [כפי שנראה מהאיור שהודפס על גבי אריזות מכונות הגילוח של פיליפס, וכפי שמוכיחים מכך שסכיני המכונה שנגעו בכרית

דיו - מלכלכות את היד דרך רשת המכונה], ומאחר ותכונה זו נמצאת בכל המכונות המודרניות - לכן טענו שדין כולן כתער ולא כמספריים; עוד טענו שגם לדעת הפוסקים שהגדרת תער מותנית בכך שהשער יחתך ישירות ולא בין שני גורמים - הרי מוכח מההסרטה של חברת פיליפס שבמכונות המודרניות השער נחתך ישירות ולכן דינן כתער^{כ"ז}. כשביקשו מחברת פיליפס לייצר רשתות עבות יותר

הערות והוספות

ימלטו מגילוח למשעי במקומות אחרים; ד' - השימוש במכונות תספורת ובמיישר פאות מותר בתנאי שיש הפרש של שני מילימטר בין החלק הנע החותך לחלק הנייח כדי שהחלק החותך לא יוכל לחתוך את השער ישירות על עור הפנים, וכן צריך שהחלק הנייח לא יהיה דק מדי כדי שהעור לא ידחק דרכו והשער עלול להחתך ישירות. דחיית דבריו: א - ההסרטה של פיליפס מוכיחה שאמנם המכונה חותכת על העור אולם אינו כתער החותך ישירות אלא כמספריים הנצרכות לסיוע של שני אלמנטים, והתבאר במאמר זה שמותר לספר במספריים שמשחיתות; ב' - אין מקור ברור להחלטה שהקובע הוא מיקום החיתוך, ומריב"ן ושאר הראשונים לא ניתן להוציא זאת שהרי כוונתם רק להגדיר מדוע היה פשוט לגמרא שמספריים רגילות אינן משחיתות, אולם לאחר שהגמרא הסיקה שכוונת התורה רק לתער - כבר אין מקום ללמוד שיש לאסור מספריים מיוחדות ["כעין תער"] שמשחיתות כתער, כפי המבואר במאמר, וראה בש"ך שכתב: "כיון דכל **הפוסקים כתבו סתמא דבמספריים מותר** אם כן הא דתרומת הדשן חומרא היא", וגם כוונת הנו"ב לא היתה לאפיין

^{כ"ז} תמצית המאמר המבהיר את עמדת בית הדין כפי שפורסם על ידי הרב אליהו דרעי שליט"א (תל תלפיות ס"ב, תשס"ה): א' - צורת פעולת המכונה אינה כמספריים כמוכח בהסרטת פיליפס; ב' - התקן ההרמה גורם למשיכת העור עם השער ולכן נחתך בצמוד לעור כפי הנראה באיור שעל אריזת המכונה, והסרת ההתקן אינה מבטלת את המשיכה מאחר והסכין עצמה מושכת מעט, והמכונות החדשות אף ללא ההתקן מגלחות טוב מהמכונות הישנות אף עם ההתקן, והגדרת מספריים המותרות בגילוח היא שהשער אינו נחתך בסמוך לשורשו כבתער כמ"ש הריב"ן ושאר ראשונים, וכ"כ הנו"ב כשאסר להתגלח באבן חדודה: "כל שמגלח וחותר השערות סמוך לעיקרן לאפוקי מספריים - גילוח שיש בו השחתה מקרי והוי מעשה תער", וגם תה"ד כתב שאפילו מספריים חדות עלולות להיות כתער כשהצד התחתון של הזוג העליון יגע בעור הפנים, וא"כ ק"ו למכונת גילוח; ג' - הספק שהסתפקו אם מועיל שלא להדק את המכונה לעור הפנים אינו רלוונטי במכונות המודרניות שמעצמן מתהדקות, ולהתגלח בריחוף אינו מעשי, וגם אם יצליחו שלא ללחוץ את המכונה בחלק מהמקומות אולם בודאי שלא

כדי שהבשר לא יוכל להדחק ממש עד הסכין וממילא חיתוך השער לא יגרום לתוצאת גילוח כשל תער אלא כשל מספריים - נענו בשלילה מאחר והיקף מכירות החברה ליהודים שומרי מצוות הוא זעום ביחס לכלל מכירותיהם; פתרון אחר שנוסה על ידם היה לייצר רשת עבה יותר, אלא שייצור רשת כזו באופן עצמאי גרם לתלישת השערות ולא לחיתוכן - מפאת הדיוק המיקרוני הנדרש לייצור זה שבלתי אפשרי להגיע אליו ללא סיוע חברת פיליפס. בלית ברירה פנו להפצת מכונת תספורת קיימת מדגם "מגה-אפילידי" כ"מכונת גילוח כשרה", תוך ששינו את מבנה קצה הראש כדי להבטיח שהחלק החותך לא יוכל לחתוך שיער ישירות בשום זווית, וממילא גם הרווחו שתמיד נשארת שארית שער הנרגשת מעט, ובכך יצאו גם ידי חובת סברת החת"ס סופר [על פי הבנת כמה פוסקים (וראה מה שפקפקנו בזה בעמוד לג)] שגם בגזירה במספריים צריך שתשאר שארית שער בשיעור נרגש, אלא שמכונות אלו לא התחבבו על חלק מבחורי הישיבה מפני שארית השער הנשארת לאחר הגילוח.

אין נפ"מ במה שהסכין נוגעת בעור: אמנם, לאור המבואר במאמר זה שכאשר פעולת החיתוך מתבצעת כתוצאה מלחץ השערה בין שני חלקי הכלי כעקרון המספריים אין נפ"מ במה שהסכין נוגעת בעור בעת חיתוך השערות, כי גם זה מעוגן בהיתר הראשונים להתגלח במספריים כעין תער, וגם התבאר שאף כוונת החת"ס סופר לא היתה לאסור גילוח במספריים שמשחיתות, וגם התבאר שגם במכונות הגילוח הנפוצות של פיליפס השער אינו נחתך ללא סיוע הרשת, דלא כפי שהבינו כתוצאה מפיענוח שגוי של התצלומים המיקרוסקופיים [ואף שאי אפשר להביא ראיה מהאירוע שעל גבי הקופסאות אולם גם שם רואים בבירור שחיתוך השערה

הערות והוספות

כתער, כמבואר למעין בלשונות הראשונים והפוסקים; ג' - במכונות המגלחות בעקרון של מספריים אין נפ"מ אם מהדק; ד' - חודה של מכונת תספורת אינו מספיק חד לחתוך שערות ללא הרשת מפני זווית הסכין שאינה חדה וגם מפני שאינו חותך במהירות, ואף שהעור נפצע לעתים אך השער אינו נחתך ללא סיוע החלק הנייח.

שמקום החיתוך קובע אלא לומר שכל דבר שחותך ישירות כמו תער וגם אין שארית - נחשב תער, ולא עלה על דעתו לאסור מספריים שמשחיתות, וגם החת"ס סופר העיד שהנו"ב לא מצא תשובה טובה לשואל, וכוונת תה"ד לא היתה שאסור לחתוך בחוד התחתון של החלק העליון של המספריים אלא רק שאסור להניע את החלק התחתון כשהוא חדוד שאז נמצא שחותך ישירות

נעשה בין הסכין לבין הרשת] - לכן דינן כמספריים ולא כתער, ונמצא שיש ללמד זכות על המתגלחים במכונות הגילוח הנפוצות; עוד התבאר שיש ללמד זכות אפילו על המתגלחים במכונות פיליפס מדגמי 6000 ומעלה [ראה מש"כ בעמוד מ"ז] אלא שיש להם להחמיר ולשייף מעט את חודי הסכינים כדי שלא יוכלו לחתוך את השער ללא סיוע הרשת; אמנם אין להתיר לגלח את הזקן במכונות גילוח שלסכין שלהן יש יכולת לחתוך שצורה ישירות ללא סיוע הרשת, אלא שדגמים אלו אינם נפוצים.

ארבעת סוגי המכונות:

לאור האמור יש לחלק את מכונות הגילוח לארבעה סוגים עיקריים:

מכונות תספורת: א' - במכונות תספורת מסוג "מגה-אפילידי" המשווקות תחת השם "מכונות גילוח כשרות" עקרון הפעולה הוא כשל מספריים בכך שהשער נקצץ בין שתי מתכות, כלומר מסרק דק הנע ימינה ושמאלה על גבי מסרק דק אחר שאינו נע, ותוצאת התספורת היא שנשארת שארית שער בעובי מסרק המתכת הנייח הצמוד לעור ~ השימוש במכונות אלו אינו משחית את השער אפילו לאור מה שהתקבל לחוש לשיעור החת"ם סופר "כשהשער נאחז בין הציפורן לבשר [כהרגשת פגימת הסכין]" ולכן חכמי הדור התירו לגלח במכונה זו, ולכן הפקפוק על השימוש בהן הוא רק מצד דינים אחרים: לא ילבש, חוקות הגוים, ומחמת מעלת גידול הזקן [ראה

בגדרי דינים אלו בהערה י]; דא עקא שמאחר והשער אינו נחתך במכונות אלו עד הסוף לכן המכונות לא הצליחו להתחבב על כמה אנשים אשר חלקם ממשיך עדיין להשתמש במכונות המצויות באמרם שמצוה זו היא מעל לכוחותיהם; היו שהצריכו

שבעת השימוש במכונת תספורת

יצמידו לעור רק את החלק הנח ולא את החלק הנע אם יש חשש שהחלק הנע יחתוך את השער לבדו שלא על ידי חיכוך מתכת במתכת ולכן ייצרו את מכונה זו עם כיפוף בקצה החלק הנייח כדי למנוע אפשרות שהחלק החותך יגע בעור הפנים,

